

«امتداد نهضت فاطمی در جنگ اقتصادی»^۱

حجة الاسلام محمد صادق حیدری

شب دوم فاطمیه دوم - ۱۳۹۹/۱۰/۲۶

خلاصه بحث شب دوم

تحلیل «خطبه فدکیه» به عنوان مظهر «حساسیت روحی، تمرکز فکری، شدت عملی» صدیقه طاهره (س)
نسبت به همه ابعاد نهضت نبوی

و ضرورت تکرار آن توسط جامعه زنان در جنگ اقتصادی از طریق قیام عاطفی در جهت «شکستن الگوی
مصرف موجود» برای حفظ ارزش پول ملی

بیان شد که حضرت صدیقه طاهره (س) با رفتارهای بی نظیر و معجزه گون، هم رهبری جامعه زنان عصر خود و هم تمام زنان در طول تاریخ را به دست گرفتند. البته رهبری ایشان بر زنان عالم از منزلت عطوفت و محبت و دیگر صفات زنانه است و از این طریق، عواطف جامعه مردان را نیز برای کمک به نهضت نبوی تحت تأثیر قرار می دادند. اگر عبارات و محتوای خطبه فدکیه ایشان مورد تدبیر قرار بگیرد به خوبی ملاحظه می شود که این عبارات بی نظیر از کسی می تواند صادر شود که در بطن حوادث و بحران ها و مأموریت های نبی اکرم (ص) و امیرالمؤمنین (ع) حضور فعال در سطح رهبری اجتماعی (البته زنانه و عفیفانه) داشته باشد و با حساسیت روحی و تمرکز فکری و شدت عمل، دائماً در موضوعات مربوط به نهضت مشارکت عاطفی کند. به طور نمونه، حضرت در این خطبه می فرماید: «پس اگر او (نبی اکرم) را بشناسید می دانید که او پدر من بوده، نه پدر زنان و برادر پسر عمومی من است، نه برادر پسر عمومی مردان. چه نیکو بزرگواری است آنکه من این نسبت را به او دارم. رسالت خود را با انداز انجام داد، از پرتگاه مشرکان کناره گیری کرده، شمشیر بر فرقشان نواخت، گلویشان را گرفته و با حکمت و پند و اندرز نیکو به سوی پروردگارشان دعوت نمود، بت ها را نابود ساخته، و سر کینه توزان را می شکند، تا جمعشان منهزم شده و از میدان گریختند تا آنگاه که صبح روشن از پرده شب برآمد، و حق نقاب از چهره برکشید، زمامدار دین به سخن درآمد، و فریاد شیطان ها خاموش گردید، خار نفاق از سر راه برداشته شد، و گره های کفر و تفرقه از هم گشوده گردید...».

حضرت زهرا (س) به حدی در اوج لطافت روحی و ظرافت الهی قرار دارد که منزل او محل رفت و آمد ملائکه الهی است اما چون این عطوفت ملکوتی و لطافت روحی را در مسیر پشتیبانی از اسلام در مقابل تهاجم نظام کفر و نفاق قرار داده؛ وقتی بدن مبارک حضرت علی (ع) در جنگ احد مملو از زخم و جراحت می شود (به حدی که با مشاهده آن، پیامبر به گریه می افتد) توسط صدیقه طاهره (س) مورد مداوا و درمان قرار می گیرد؛ در حالی که معمولاً لطافت روحی زنان حتی طاق دیدن چنین صحنه هایی را ندارد چه برسد به این که رفتاری فعالانه و مسلط داشته باشند. این بزرگوار دائماً در حال پشتیبانی از شوهری است که همیشه در اوج خطرات جانی و جنگ قرار

۱. این مباحث در شب های فاطمیه دوم (سال ۹۹) در مسجد شهرک صادقیه شهر قم مطرح شده است. جهت دریافت صوت این مباحث به پیام رسان «بله و ایثار» به نشانی ذیل مراجعه کنید:

دارد؛ آن هم جنگیدن در شرایط بسیار نامتوازن و غیر معقول با دشمن. به طور نمونه در جنگ بدر ۳۰۰ نفر با دو سواره نظام در برابر ۱۰۰۰ نفر با صد سواره نظام قرار گرفتند! وقتی صدیقه طاهره در چنین اوضاعی، با حضور مجاهدانه همسر خود در خطرناکترین عرصه‌ها همراهی می‌کند، باعث می‌شود زنان مهاجرین و انصار نیز مبهوت و شرمندة شوند و در نتیجه، با حضور همسران خود در صحنه دفاع از نهضت نبوی همراهی کنند.

در روایات آمده: «پیامبر (ص) تقسیم کار کرده و کارهای منزل را بعهده حضرت زهرا (س) و کارهای بیرون را به حضرت علی (ع) سپردند»، به نظر می‌رسد این تقسیم کار متناسب با این واقعیت بوده است که امیرالمومنین (ع) شبانه‌روز در حال مجاهده و مبارزه نظامی و امنیتی با مشرکین بوده و مدیریت جنگ‌ها و غزوات و سرایا را به عهده داشته و لذا فرصتی خاصی برای حضور در منزل نداشته است. به طور نمونه، (در مقیاس بسیار پایین‌تر) شهید حاج قاسم سلیمانی است که مقام معظم رهبری در توصیف حجم فعالیت‌های ایشان در دفاع از مسلمانان منطقه فرمود: «وقتی گزارش فعالیت‌های یک روز ایشان را ملاحظه می‌کردیم، حتی از خواندن آن هم خسته می‌شدیم!». قطعاً چنین شخصیتی‌هایی حضورشان در منزل و جمع خانواده بسیار کم خواهد بود. لذا حضرت زهرا (س) در اوج تنهایی، به کارهای طاقت‌فرسای منازل در آن زمان مشغول بودند و بعضاً به حدی از کارهای منزل خسته می‌شدند که جناب سلمان نقل می‌کند «روزی وارد خانه زهرا (س) شدم و دیدم ایشان از شدت خستگی در حالی که امام حسین (ع) را در آغوش گرفته، به خواب رفته‌اند اما دسداس و آسیاب در حال چرخیدن است و وقتی این صحنه را برای پیامبر (ص) نقل کردم، فرمودند: برخی ملائکه، مامور هستند تا به اهل بیت (ع) خدمت کنند». پخش چنین اخباری در جامعه قهراً باعث انفعال زنان می‌شد و عواطف آنها را برای همراهی و پشتیبانی از جبهه اسلام بسیج می‌کرد. زیرا جامعه زنان یک حقیقت زنده در هر جامعه‌ای است که ارزش‌ها و عرفیات و جو اجتماعی خاص خود را دارد و زهرای مرضیه (س) با این نوع رفتارهای بی‌نظیر خود است که توانست رهبری این جامعه را کسب نماید تا ارزش‌ها و عرفیات متداول این جامعه را حول نهضت نبوی تغییر دهد.

آن هم جامعه‌ای که فرهنگ قبیله‌گرایی در آن ریشه‌دار است و اگر کسی خون یکی از افراد قبیله را می‌ریخت تمام قبیله دشمن کینه‌ای او می‌شدند و در چنین فضایی امیرالمومنین (ع) برای دفاع از اسلام و پیامبر خدا چنین شهرت گرفته بود: «مَا قَتَلَ الْمُشْرِكِينَ قَبْلَهُ أَحَدٌ»؛ یعنی قبل از حضرت علی (ع) کسی جرات نمی‌کرد مشرکین را بکشد مخصوصاً از قبیله قریش و بنی‌امیه که قوی‌ترین قبایل مشرکین بودند. به همین دلیل در روایت آمده «لَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ص بَاتَ آلُ مُحَمَّدٍ ع بِأَطْوَلِ لَيْلَةٍ حَتَّى ظَنُّوا أَنَّ لَا سَمَاءَ تَظْلُهُمْ وَلَا أَرْضَ تُقْلُهُمْ...» یعنی وقتی پیامبر اکرم (ص) از دنیا رفتند اهل بیت (ع) احساس کردند در طولانی‌ترین شب عالم قرار دارند تا آنکه پنداشتند نه آسمانی است که بر آنها سایه اندازد و نه زمینی که آنها را دربر گیرد». علت این حالت اهل بیت، در ادامه روایت آمده: «لان رسول الله وتر الاقربین والابعدین فی الله» چون نبی اکرم (ص) و علی (ع) برای دفاع از اسلام و رضای خداوند متعال خون‌های زیادی از نزدیکان و قبایل مختلف ریخته بودند. پس با رفتن حامی بزرگی مثل نبی اکرم (ص)، هر لحظه منتظر بودند تا انتقام تمام کینه‌های بدری و خیبری و حنینی از اهل بیت (ع) گرفته شود. لذا حضرت علی (ع) با کشتن کفار این قبایل، خود و خانواده خود را در اوج ناامنی قرار می‌داد اما صدیقه طاهره (س) همیشه با عواطف خود او را همراهی و پشتیبانی می‌کرد. این شجاعت‌های بی‌نظیر امیرالمومنین (ع) و این حمایت‌های بی‌نظیر فاطمه الزهرا (س) بود که باعث جرأت و تحریک دیگر مسلمانان برای کشتن کفار می‌شد تا برای اسلام امنیت ایجاد شود. بر این اساس حضرت زهرا (س) در خطبه فدکیه این جهادها و شجاعت‌های حضرت علی (ع) را این‌طور توصیف می‌نماید: «هرگاه آتش جنگ برافروختند خداوند خاموشش نموده، یا هر هنگام که شیطان سر برآورد یا ازدهائی از مشرکین دهان بازکرد،

پیامبر برادرش را در کام آن افکند، و او تا زمانی که سرآنان را به زمین نمی‌کوفت و آتش آنها را به آب شمشیرش خاموش نمی‌کرد، باز نمی‌گشت، فرسوده از تلاش در راه خدا، کوشیده در امر او، نزدیک به پیامبر خدا، سروری از اولیاء الهی، دامن به کمر بسته، نصیحت‌گر، تلاش‌گر، و کوشش‌کننده بود، و در راه خدا از ملامت ملامت‌کننده نمی‌هراسید...». بیان این عبارات عجیب و معانی خیره‌کننده، بدون تمرکز فکری و شدت عملی نسبت به فعالیت‌ها و جهادهای حضرت علی (ع) و مسائل حکومت اسلامی، ممکن نیست.

سپس صدیقه طاهره (س) با بالاترین بصیرت نسبت به روابط سیاسی جامعه مدینه، به تحریک انصار می‌پردازد و سعی می‌کند از طریق اختلاف بین آن‌ها و مهاجرین، اختلافی در جبهه نفاق ایجاد کند و می‌فرماید: «ای پسران قیله (گروه انصار) آیا نسبت به میراث پدرم مورد ظلم واقع شوم در حالی که مرا می‌بینید و سخن مرا می‌شنوید، و دارای انجمن و اجتماعید، صدای دعوت مرا همگان شنیده و از حالم آگاهی دارید، و دارای نفرت و ذخیره‌اید، و دارای ابزار و قوه‌اید، نزد شما اسلحه و زره و سپر هست، صدای دعوت من به شما می‌رسد ولی جواب نمی‌دهید، و ناله فریادخواهیم را شنیده ولی به فریادم نمی‌رسید، درحالی‌که به شجاعت معروف و به خیر و صلاح موصوف می‌باشید، و شما برگزیدگانی بودید که انتخاب شده، و منتخبانی که برای ما اهل بیت برگزیده شدید. با عرب پیکار کرده و متحمل رنج و شدت‌ها شدید، و با امت‌ها رزم نموده و با پهلوانان به نبرد برخاستید، همیشه فرمانده بوده و شما فرمانبردار، تا آسیای اسلام به گردش افتاد...». در آخر خطبه نیز حضرت رو به قبر پیامبر (ص) نموده و با بیان اشعار والایی به گلایه و شکایت از مردم می‌نماید. این خطبه بالاترین سند برای بصیرت سیاسی و دفاع و حضور اجتماعی حضرت زهرا (س) از منزلت رهبری عواطف جامعه است.

لذا اگر زنان مؤمن و انقلابی ما دائماً نسبت به موضوع دفاع از اسلام در تهاجم نظام کفر متمرکز نباشند و به لوازمات آن توجه نداشته باشند نمی‌توانند در تولی به ولایت تاریخی حضرت زهرا (س) به وظایف اجتماعی خود عمل کنند. به طور نمونه باید جامعه زنان توجه داشته باشند که وصف «حیا» که از ارزش‌های زن مؤمنه گفته می‌شود طبق فرهنگ دینی ما در بعضی از امور مذموم است؛ مانند تعلّم علم که حیا در آن مذموم است. همچنین حیا در «احقاق حق» مذموم است و از سوی دیگر می‌دانیم که بالاترین حق، دفاع از اسلام در برابر کفر است، لذا زنان مسلمان ما باید برای دفاع از نظام اسلامی با شجاعت تمام، موضع‌گیری اجتماعی کرده تا فضای جامعه زنان تغییر کند. همان‌طور که در نهضت تحریم تنباکو نیز وقتی ناصرالدین شاه برای فشار به آیت‌الله آشتیانی (نماینده میرزای شیرازی) او را تهدید کرد که یا قلیان بکشد و یا از شهر بیرون برود و این عالم بزرگ تصمیم گرفت از شهر بیرون برود، زنان مؤمنه در اعتراض به اخراج علما و تسلط اجنبی بر ملت، به خیابان‌ها آمده و به سمت کاخ شاه تظاهرات بزرگی را برگزار کردند و در این حادثه چندین شهید نیز دادند. از آن بالاتر، مادران و همسران شهدا و رزمندگان دوران دفاع مقدس هستند که هم فرزندان و همسران خود را به جبهه‌ها فرستادند و هم با حضور اجتماعی در تشییع جنازه شهدای خود و مراسمات آنها، با افتخار نسبت به این کار موضع‌گیری نمودند و با این حضور اجتماعی خود، فضای جامعه را طوری تغییر دادند که خیلی از خانواده‌های دیگر نیز جرأت چنین فداکاری‌هایی پیدا کنند یا حداقل به احترام شهدا، سایر سختی‌ها را تحمل نمایند.

حال که موضوع تهاجم کفر به اسلام، «جنگ اقتصادی» است فارغ از عملکرد ضعیف نخبگان و دولتمردان در این تهاجم، وظایف جامعه زنان در این تهاجم کفر به انقلاب اسلامی چیست؟ منابع و هیئت‌ها باید چه بصیرت اقتصادی را در این جنگ تمام عیار به مردم بدهند؟ ما چه ضعف‌ها و زخم‌های درونی داریم که نظام کفر با تکیه به این نقطه ضعف اقتصادی ما مرتباً امنیت اقتصادی و معیشتی

مردم را مورد تجاوز و تهدید قرار داده است و کمر مستضعفین را زیر فشار اقتصادی خم می‌کند؟ البته تمام دولت‌ها نیز مواجهه با کاهش ارزش ریال در برابر دلار بوده‌اند و حتی قبل از آغاز جنگ اقتصادی نیز دولت‌هایی که در شرایط نسبتاً عادی قرار داشتند، با کاهش دو تا سه برابری ارزش ریال نسبت به دلار مواجه شدند؛ گرچه بر اثر این جنگ اقتصادی و تشدید ضعف‌های درونی ما، این وضعیت تا ده برابری نیز رسیده است! در شب گذشته به یکی از ضعف‌های اصلی و درونی جامعه اشاره شد که «الگوی تولید» کشور با «الگوی مصرف» مردم تناسب ندارد یعنی چندین برابر تولیدی که کشور دارد، مردم مصرف می‌کنند. به عبارت دیگر، بسیاری از اقشار متوسط به بالا جامعه ما، بدون اینکه مشارکتی در تولید ملی داشته باشند در حد ملت‌هایی مصرف می‌کنند که تولیدات آنها بازار اکثر کشورهای دنیا را فتح کرده‌است. همانند خانواده‌ای که درآمد ماهیانه‌اش فرضاً یک میلیون تومان است اما مصرفش ۳ میلیون تومان باشد که این خانواده همیشه بدهکار خواهد بود. این وضعیت اگر در مقیاس یک ملت اتفاق بیفتد، بدهکاری ملی حاصل خواهد شد که اثرش در اقتصاد، همان کاهش ارزش پول ملی در برابر ارزش پول دیگر کشورهاست. بنابراین الگوی مصرف ما دچار اشکالات جدی است و به قدرت اقتصادی نظام اسلامی در مقابل کفر ضربه می‌زند و همین امر، زمینه برای شکل‌گیری «برجام‌ها» می‌شود و یا با آمدن و رفتن رئیس‌جمهور امریکا، ارزش پول ملی ما بالا یا پایین می‌آید که حقیقتاً این امور در شأن نظام اسلامی و حتی مسلمانان نیست! به نظر می‌رسد جامعه زنان انقلابی می‌توانند این الگوی مصرف کشور را که همراه با تجمل و رفاه غربی شده از موضع عاطفه زنانه بشکنند. یعنی از طریق منزلت عطوفت، ابتدا این مصرف متجملانه و رفاه‌زده نامعقول را در خانواده‌های خود بشکنند و سپس برای اینکه این مطلب از سوی عرف جامعه زنان مورد هجمه قرار نگیرد، باید تبدیل به یک حرکت اجتماعی زنانه شده و جو جامعه زنان را تغییر دهد تا در فرهنگ عمومی نیز الگوی مصرف موجود، تحقیر گردد. البته چون این حرکت اجتماعی زنانه به دلیل «احقاق حق» است، «حیا» در آن مذموم نیز است. گرچه این بدان معنا نیز نیست که این حرکات اجتماعی جامعه زنان همانند جوامع غربی همراه با اختلاط و امور غلط و باطل آن جوامع باشد. بلکه چون در مقابل مظاهر مادی است، اتفاقاً موجب اقامه ارزش‌های الهی می‌شود و نه موجب تحریک شهوات؛ کما این که حضور اجتماعی حضرت زهرا در خطبه فدکیه و... چنین اثری داشت.

پس باید توجه داشت مصداق دفاع از حق و اسلام در این دوران، وابسته به این موضوعات است. زنان مسلمان ما باید برای کنار گذاشتن این نوع خریده‌ها و مصارف به جای خجالت کشیدن از عرف جامعه و توجه به «شان» خود، توجه به شأن نظام اسلام داشته باشند والا بالاترین شأن را حضرت صدیقه طاهره (س) داشت اما در بالاترین سطح از زهد قرار داشت و به قدری با دستان مبارک خود گندم آسیاب کرده بود که از دستانشان خون می‌چکید. گرچه زنان ما هیچگاه توان تحمل این حد از زهد را ندارند اما باید به آن سمت حرکت کنند. ممکن است تحمل فشار عرف بر اثر کنار گذاشتن این الگوی مصرف متداول و متجملانه، سخت به نظر برسد اما می‌توان نگاهی به خانواده‌های شهدا انداخت که آنها برای دفاع از اسلام جان عزیزشان را فدا کرده و به این کار خود افتخار کردند که به مراتب سخت‌تر از تغییر الگوی مصرف است! البته به علت اینکه مصادیق این الگوی مصرف ضربه‌زننده به قدرت اقتصادی اسلام، در منابر و هیئت‌ها مطرح نشده است، خیلی از خانواده‌های مذهبی و انقلابی ناآگاهانه و با تکیه به درک غلط از آیه «الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ» (اعراف/۳۲) گرفتار این نوع مصرف متناسب با نظام سرمایه داری شده‌اند. اما اگر بخواهیم درکی نسبت به مصایب حضرت زهرا (س) پیدا کنیم باید لوازمات و فشارها و سختی‌های این عرصه جهاد اقتصادی را بدانیم و تحمل نماییم.

ان شاء الله در شب‌های آینده به بیان مصادیق این الگوی مصرف متجملانه می‌پردازیم و پیشنهاداتی را در سه سطح، برای شکستن این الگوی مصرف توسط جامعه زنان مطرح می‌کنیم.